SVOBODA СВОБОДА
UKRAINIAN DAILY УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

VOL. XCVI. No. 75. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, APRIL 22, 1989 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 22-го КВІТНЯ 1989 Ч. 75. РІК XCVI

АМЕРИКАНСЬКА ПРЕСА АНАЛІЗУЄ НАЦІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В СССР

Джерзі Сити, Н.Дж. — В останніх днях появилися в щоденнику „Вашінгтон Пост" з 11-го квітня ц.р. пера Дейвида Ремніка і в „Ю.С.Нюз енд Ворлд Ріпорт" з 24-го квітня ц.р. пера Джеффа Трімбля, аналітичні статті про національне питання в СССР.

Обидва американські журналісти, які добре знають совєтські обставини, доходять до подібного висновку, що національне питання, яке тепер розгоріло в прибалтійських країнах, в Україні, у Вірменії, стало великою проблемою для Міхаїла Ґорбачова та його уряду, яке йому не буде легко розв'язати. Щоб стишити дещо силу демонстрацій і неспокоїв, що тепер постійно вибухають, уряд СССР, як пише Д. Ремнік, схвалив указ, яким можна наложити грошову кару та в'язницю до 10 років для кожного, хто виступатиме проти центрального правління, що стоїть в розріз із совєтською конституцією, яка дозволяє кожній республіці відокремитися від СССР, коли тільки захоче. На запитання американського журналіста в цій справі Ґеннадія Ґерасімова, речника закордонних справ, він відповів, що „ніколи не можна мати правильну відповідь на всі прояви життя. Існують також додатки до конституції, які можна пристосувати, коли треба."

Але як один, так і другий журналіст є такі думки, що Ґорбачов є тепер вже помітно затурбований національними рухами в СССР і Дж. Трімбл вказує на 19 таких „запальних точок", які сьогодні існують в СССР. Тому багато політиків побоюються, що національне питання може знищити Ґорбачова, як сказав один із поважних американських політиків, що його цитують: „Широкі двері до націоналізму вже відкриті і буде дуже важко знову їх замкнути". Тому існує можливість, що ця справа разом із занепадом економіки знищить Ґорбачова.

Починається будова „Саду Тисячоліття"

Гамилтон, Н.Дж. (Ю. Мізюк). — Комітет Тисячоліття Християнства в Україні з околиці Трентону повідомляє, що будова живого пам'ятника „Українського Саду Тисячоліття" почалася в місцевому Парку ветеранів. Управа міста уважає, що кожна етнічна група повинна мати своє місце в цьому публічному парку, а українська громада буде першою, яка зорганізувала такий проєкт.

Згідно з пляном буде посаджено вісім черешневих дерев, що їх дарують місцеві організації: Український Народний Дім, СУМ, Пласт, Український Громадський Комітет, Союз Українок Америки (11-ий та 19-ий Відділи), 25-та Станиця Українсько-Американських Ветеранів, Сестрицтво св. Ольги при українській православній церкві св. Юрія, та українська кредитівка „Самопоміч" Джерзі Сити-Трентон. Серед дерев буде павільйон, де будуть поставлені чотири лавки, які дарують місцеві парафії: українська католицька церква св. Йосафата, українська православна церква св. Тройці, українська православна церква св. Юрія та Перша українська баптистська церква. У павільйоні стоятиме квітник з ґранітним пам'ятником. у формі тризуба з двомовним написом, що українська громада уфундувала цей сад з нагоди Тисячоліття християнства в Україні.

Впродовж минулих двох років, комітет влаштував мистецьку виставку Тирса Венгриновича в УНДомі, конкурс афішів для української молоді, концерт релігійної музики у виконанні місцевих церковних хорів, підписання проклямацій посадниками повіту Мерсер, міст Трентону та Гамилтону подбав про участь в етнічних фестивалях, виготовлення виставки Тисячоліття в Трентонському стейтовому коледжі та в святкуваннях Тисячоліття у Вашінгтоні.

Комітет Тисячоліття влаштував екуменічний Молебень в листопаді минулого року для посвячення землі в парку. Це вперше в місцевій громаді духовенство всіх чотирьох українських церков — о. митрат Василь Макух, о. митрат Богдан Желехівський, о. протоієрей Микола Галета та пастор Авдій Хрипчук — відправили спільний Молебень.

Церемонія відкриття саду плянується на червень. Комітет Тисячоліття запрошує українську громаду до участи та закликає фінансово допомогти завершити цей проєкт. Чеки можна виписувати й висилати на адресу: Millennium of Christianity in Ukraine Fund., 477 Jeremiah Ave., Hamilton, N.J. 08610, (Tax i.d. number 22-2935370).

За дальшими інформаціями слід телефонувати до д-ра Омеляна Коцопея на число: (609) 393-6891.

Вийшла нова праця проф. Л. Винара

Ню Йорк (О.Д.). — На початку квітня 1989 року появилася обширна англомовна студія проф. Любомира Винара про розвиток українського наукового життя після Другої світової війни в т.зв. „депівському періоді" п.н. „Ukrainian Scholarship in Exile: The DP Period, 1945-1952" (Kent State University, 1989).

Ця праця спершу появилася в етнічному науковому журналі „Етнік Форум", а тепер її видано в серії передруків Етнічного дослідчого центру Кентського стейтового університету.

Автор, відомий історик, на основі джерельного матеріялу, насвітлив початки і розвиток українських наукових і високошкільних установ в повоєнній Німеччині в роках 1945-52. Слід підкреслити, що це є перша обширніша праця в англійській мові присвячена розвиткові і діяльності українських наукових установ в тому часі. Окремі розділи присвячені українському науковому життю до 1939 року, початкам українського наукового життя в 1945 році, діяльности УВАН, НТШ, УВУ, УТГІ і іншим високошкільним і науковим установам.

Автор також включив хронологічні таблиці діяльности окремих установ і головних організаторів українського наукового життя. Д-р Л.Винар насвітлює зв'язок українського наукового життя в повоєнній Німеччині з розвитком українських наукових установ в Америці, Канаді і Австралії. Ця джерельна студія заповнює прогалину в англомовній науковій літературі про діяльність поодиноких наукових установ і розвиток українського наукового життя в Німеччині в 1945-52 роках. Автор праці є професором і директором наукового центру етнічних дослідів в Кентському університеті.

В справі замовлень слід **писати на адресу: Ukrainian Historical Ass'n, P.O.Box 312, Kent, Ohio 44240.**

Москва зменшує тиск на грузинів

Москва. — Агентство Асошієйтед Пресс інформує, користуючись телефонічними розмовами з багатьма грузинськими дисидентами й поінформованими особами, що Москва і грузинські республіканські комуністичні чинники починають зменшувати тиск на грузинів в Тбілісі й околиці. Першим кроком сповільнення тиску було повідомлення про знесення поліційної години, яка тривала в Тбілісі від 9-го квітня досі від год. 11-ої вечора до шостої рано.

Заступник директора республіканського інформаційного агентства Грузінформ Зураб Лумідзе заявив кореспондентам, очевидно, совєтським, бо закордонні ще й досі не отримали дозволу на відвідини Грузії, що після знесення поліційної години, розпічнеться виведення з Тбілісі військових частин, танків і панцерних возів, які були введені до міста під час великої демонстрації. Як відомо, тоді у місті загинуло коло 50 грузинів, а 200 були поранені.

Виступаючи у програмі Всесоюзної телевізії міністер закордонних справ СССР Едуард А. Шеварднадзе (сам грузин), якого вислав до Тбілісі Міхаїл Ґорбачов для заспокоєння населення, заявив, що рішення про відкликання поліційної години було прийняте республіканськими керівниками, в порозумінні з Радою Міністрів СССР і зустрічі з громадянством, тобто мешканцями столиці.

Не зважаючи на заспокоюючі сигнали, ТАСС повідомив, що міліція, КҐБ і республіканські відповідальні особи випрацювали плян „охорони порядку" на випадок повторення демонстрацій у Грузії. Місцева телевізія повідомила, що від часу „розбою" міліція, мовляв, не може віднайти 14 осіб, які „пропали без вістей". Грузинські патріоти підозрівають, що або вони були вбиті першими і КҐБ постаралося їх „підібрати" перед людським оком, або вони сидять десь під наглядом КҐБ в одній із чисельних тюрем імперії. Активісти однак твердять, що число „пропавших без вістей" досягає 100 осіб і тому вони вночі розклеюють по стінах будинків списки пропавших, але рано ці списки стягають з мурів каґебісти, або „чорноберетна голота", як називають тепер в імперії каґебівських помічників.

Представник грузинського міністерства закордонних справ відкинув ці поголоски активістів і заявив, що цю справу поширюють націоналісти з метою розпалення антаґонізму серед спільноти.

Крім того у совєтській пресі появляються всякого роду вифантазовані історії, що військо, мовляв, було послане тільки для охорони будинку республіканського уряду, а перші стріли впали тому, що демонстранти хотіли перехопити владу в свої руки.

Проти брутальної поведінки охоронців імперії протестують грузини в Тбілісі, на провінції і за кордоном у вільних країнах світу. Їм в цьому допомагають представники поневолених Москвою народів.

В Ню Йорку відзначили 50-ліття Карпатської України

Ню Йорк (В.Л-ць). — Спільними молитвами, Панахидами за душу президента о. д-ра Авґустина Волошина, президента Карпатської України, і впавших в бою українських січових стрільців та членів уряду, громада метрополітального Ню Йорку відзначила, з ініціятиви Карпатського Союзу і у співпраці з Комітетом Об'єднаних Українсько-Американських Організацій — Відділом УККА, 50-ту річницю з дня проголошення 15-го березня 1939 року самостійности Карпато-Української Республіки.

Святочна Академія з дуже багатою і різноманітною програмою відбулась з тієї нагоди у великій залі академії св. Юра, в неділю, 16-го квітня, на якій, після формального відкриття свята інж. Михайлом Шпонтаком і ним прочитаного вступного слова д-ра Вікентія Шандора, представника уряду Карпатської України в Празі, який через хворобу не міг прибути, глибокодумне і високопатріотичне святочне слово прочитав д-р Іван Головінський, професор Ратґерського університету.

Доповідач підкреслив, що наші брати закарпатці, подібно як український нарід на інших окупованих ворогами землях, зазнав великого переслідування і знущання від мадярських й інших окупантів, злих сусідів України, які завжди зазіхали на наші землі. Їхню долю, їхній масовий виїзд до З'єднаних Стейтів Америки та інших країн, найкраще і найбільш яскраво віддзеркалив у своїх поезіях і писаннях Ґренджа Донський, вказуючи, що брати-закарпатці все стриміли до державности і соборности, тобто злуки з іншими українськими землями. Доповідач дав політичний перекрій подій перед і під час боротьби за самостійність Закарпаття, цитуючи також члена уряду Михайла Бращейка, який тоді ще заявляв що „навіть як нам не вдасться закріпити і втримати держави, то Закарпаття буде від нині все українським".

Д-р І. Головінський цитував також інших політичних діячів, літераторів, між ними поета і літературного критика Богдана Кравцева, та закликав у 175-річчя з дня народження Тараса Шевченка вчитися його української мудрости, бо ми сини одного українського народу, які повинні наслідувати його у кожному відношенні, тим більше тепер, напередодні банкрутства комуно-московського імперіялізму та, використовуючи кожну нагоду, домагатися повних прав для нашого народу.

Академія розпочалась від співанням американського гимну Лярисою Маґун-Гурин, сопрано, яка виступила також у першій частині мистецької програми з трьома піснями, між ними відомою „Любіть Україну", слова В.Сосюри, муз. М.Фоменка. Акомпаньювала солістці, яка, як завжди була в дуже добрій формі, піяністка мґр Соня Шереґ.

У першій і другій частині програми виступив також мішаний хор „Думка", який під дириґентурою Семена Комірного і акомпаньяментом Тетяни Поташко відспівав (у першій частині): „За тебе Україно", слова В. Щурата, муз. С.Людкевича; „Тим, що впали", сл. Б.Лепкого, муз. Ф. Колесси і „Закарпатські січовики", сл. Яр. Славутича, муз. Г. Китастого; у другій частині хор відспівав чотири побутові пісні, пов'язані із Закарпаттям. Солістами виступали: Омелян Гельбіґ, Наталка Гончаренко - Ковальчук, Алла Новицька і Микола Голодик. Виступ хору „Думка" дуже збагатив мистецьку програму Академії, з чим погоджувались присутні.

Поему „Срібна земля" Дана Мура, по-мистецьки деклямувала Ольга Шкафаровська-Рудик, а з трьома піснями, між ними арією Богдана з опери „Богдан Хмельницький", відспівав соліст-баритон Микола Голодик при акомпаньяменті Т.Поташко.

Усі мистецькі виступи були на високому рівні, а

(Закінчення на стор. 4)

В СССР СТВОРЕНО АЛЬТЕРНАТИВНУ СПІЛКУ ПИСЬМЕННИКІВ

Москва. — Як повідомляє московський кореспондент газети „Ню Йорк Таймс" Френсис Клайнс, в середу, 19-го квітня, в Центральному домі літераторів відбулися збори письменників, які прийняли рішення створити свою організацію під назвою Квітневий комітет. На зборах були присутні понад 600 літераторів, серед яких був германіст і перекладач Лев Копелєв, який прибув до Москви із Західньої Німеччини.

Цілий день присутні слухали промови ораторів, які саркастично висловлювалися про офіційну Спілку письменників. Як пише Клайнс, літератори з обуренням почули розповідь свого колеґи журналіста і фотографа Юрія Роста про кровопролитний розгін мирного мітинґу в Тбілісі. 9-го квітня, в день побоїща, Ю. Рост був присутній на головній площі Тбілісі, коли вони рушили на зібраних там людей. Він сказав, що в той момент беззахисні тбілісці мирно сиділи на площі і дивилися на народні танці.

„В руках у вояків були саперні лопатки, — розповідав Рост. — Я бачив, як вони накинулися на юрбу. Я бачив, як вони били лопатками людей. Люди намагалися відбиватися камінням. Вони не мали зброї. Вояки били тих, що лежали на землі".

„Поки не сказана вся правда про Тбілісі, — заявив Копелєв, — гласність буде неповною. Поки тут не надруковані твори Солженіцина, гласність буде неповною".

Квітневий комітет, що його очолив письменник Анатолій Приставкін, заявив, що в нього вже записалися 500 осіб — третина московської письменницької організації СП. Він повідомив, що частина працівників видавництв також хоче вийти з офіційних видавництв і створити своє власне, в якому будуть друкуватися книги членів Квітневого комітету.

Кілька промовців критикували оголошений недавно плян створення совєтської секції міжнародного ПЕН-клюбу, заявивши, що в неї увійдуть офіційні совєтські діячі літератури, які, протягом десятиліть плазували перед владою, а нині лицемірно загорілися жадобою свободи слова. Білоруський письменник Алєсь Адамович висміяв офіційну Спілку письменників як гніздо кар'єристів.

Алєксєй Марков розповів, як він протягом 25 років таврував все те, що відбувається в Спілці письменників, і зауважив, що в той час, як її члени разом з владою цькували найбільш сміливих і талановитих письменників, багатьом авторам прийшлося виїхати за кордон. „Розумні еміґрували, дураки залишилися", — сказав Марков.

Китайські студенти домагаються демократії

Пекін. — Коло 15,000 осіб переважно студентів, зібралися у середу, 19-го квітня, на площі Тяньаньминь у Пекіні, де біля пам'ятника героям відбулася церемонія покладання вінків у пам'ять недавно померлого партійного лідера Гу Яобанґа. Вінки були покладені від 20 пекінських вищих навчальних закладів і двох газет. Виступаючі коло пам'ятника закликали до запровадження свобід і увіковічнення імени Гу Яобанґа як прихильника проведення демократичних реформ у Китаї.

Юрба, що зібралася на площі, несла транспаранти з написами „Хай живе демократія і свобода!" і „Народе Китаю, пробудися!"

Демонстрації студентів, до яких приєдналися також робітники і селяни, що приїхали з провінції, тривають у китайській столиці вже третій день підряд. Міліція, як правило, не вмішується. Напередодні, у вівторок, сотні студентів влаштували сидячий страйк біля воріт Великого палацу народів — розташованого поряд з площею Тяньаньминь будинку уряду. Коло півночі приблизно 3,000 студентів пробували силою прорватися в будинок Центрального комітету Комуністичної пар-

(Закінчення на стор. 3)

У СВІТІ

ПОЛІТИЧНІ СПОСТЕРІГАЧІ й кореспонденти інформують, що також у релятивно спокійній Йорданії розпочались неспокої, заколоти, зудари між палестинцями і військовими відділами тощо. Також цивільні йорданці вийшли масово на вулиці міст, щоб протестувати проти несправедливої підвишки цін на товари першої потреби, в тому числі також на харчі. Військові відділи із державної служби безпеки відкрили вогонь по демонстрантах і поранили 25 осіб.

СЕКРЕТАР ДЕПАРТАМЕНТУ оборони ЗСА Дік Чейні взяв участь в нарадах міністрів оборони Північно-Атлантійського Оборонного Союзу (НАТО) у Брюсселі і неформально зустрівся там перший раз з колеґами з европейських країн. До його виступу прислухались не тільки міністри оборони, але також інші політичні і військові діячі. Він був об'єктом преси і всіх інших засобів масової інформації. Поїздка до Брюсселю була його першою офіційною поїздкою в цьому характері.

В СЕРЕДУ, 19-ГО КВІТНЯ, КЕРІВНИК вільної профспілки „Солідарність" в Польщі Лєх Валенса прибув до Італії, де він зустрівся з Папою Іваном Павлом II і італійськими політичними та профспілковими діячами. Метою його зустрічі є схилити европейські країни, щоб вони пішли шляхом З'єднаних Стейтів Америки і прийшли з економічною допомогою для Польщі. Існує можливість, що Валенса відвідає також інші країни світу, в тому числі ЗСА і зустрінеться тут з великою польською громадою.

У СЕРЕДУ, 19-ГО КВІТНЯ ц.р., в Москві відбулася конференція Академії Наук СССР для обговорення справи додаткових виборів народних депутатів. Присутні, між ними академіки Андрей Сахаров, Р. Сагдєєв й інші прихильники гласности й перебудови, підтримали Грузинську Академію Наук, яка прийняла резолюцію з осудом кровопролиття на вулицях Тбілісі під час демонстрації 9-го квітня. Вбивства і поранення „влаштували" совєтські регулярні армійські частини, міліція, КҐБ і їхні „помічники" в боротьбі з демонстрантами, так звані „чорноберетники". Деякі вчені, зібравшись під будівлею у якій приміщується міністерство закордонних справ СССР, протестували проти самого характеру цього брутального випадку і взагалі проти висилки війська до Тбілісі. Деякі вчені послідовно твердили, що сталінщини не можна відновляти, ані в політиці, ані в ідеології.

У ГРУЗІЇ ВЖИВАЛИ ОТРУЙНИЙ ГАЗ ПРОТИ ДЕМОНСТРАНТІВ

Москва. — Офіційна медична комісія, яка була покликана урядом СССР для перевірки вбивств, поранень і побоїв демонстрантів під час великої демонстрації в неділю, 9-го квітня ц.р. в Тбілісі, Грузинська ССР, ствердила, що у багатьох забитих і поранених було знайдено в організмі отруйний газ невідомого походження.

Про цю справу першою повідомила газета „Ізвєстія", орган Верховної Ради СССР, а потім також інші газети Совєтського Союзу і західні засоби масової інформації. Вістка поширилася, як блискавка, по цілому Совєтському Союзі. Особливо враженими були грузини, які довідалися з офіційного джерела, бо раніше вони тільки підозрівали, що совєтські війська, які були введені до Тбілісі, для розгону демонстрантів, міліція КҐБ і частини спеціяльного призначення „чорноберетники", вживали отруйний газ.

Тоді коли військові чинники називають цей складник „сльозоточивим газом" яким, мовляв, дуже часто послуговуються на Заході для розпорошення товпи, медична комісія не зовсім погоджується з версією військового командування і каже, що газ містив у собі складник отруї від якої може людина померти, якщо її зараз не рятувати.

Республіканський міністер здоров'я в Грузії, Іраклі Менагарешвілі заявив кореспондентові „Ізвєстій", що згідно з опінією спеціялістів-токсіологів в Москві, Тбілісі і Ленінграді, газ був вжитий проти демонстрантів і клінічно цей факт був доведений медичною комісією. Газ вміщав в собі складник атропіни, який нібито мав би діяти заспокоююче на „заколотників", але він дуже трійливий, якщо людина перебуватиме під його впливом кілька хвилин, — кажуть продуценти цього середника і спеціялісти.

„Ізвєстія", очевидно, не каже, що вжитий в Грузії газ був причиною смерти майже 50-ох демонстрантів між ними жінок і дітей і понад 200 поранень, бо в ґорбачовській ері совєтським речникам не вигідно було сказати, що режим вживає сталінські методи для „заспокоєння" населення. Але на Заході політичні аналітики вже починають коментувати цю справу на різні лади, в більшості засуджують совєтську практику масового насильства.

Щоб відпружити відносини між керівництвом імперією і масами народу, особливо в поневолених Москвою країнах, газета „Правда" формально засудила нібито поведінку військового командування, але не за те, що в Тбілісі вживали отруйний газ, а за „дезінформацію" в тій справі. Критична статтейка у „Правді" появилась однак тільки тоді, коли народні маси почали протестувати проти застосування газу проти демонстрантів і повороту до сталінщини і коли ця справа продісталася на Захід.

В АМЕРИЦІ

НА ОФІЦІЙНИХ ВІДВІДИНАХ у столиці ЗСА перебуває король Йорданії Гуссейн, який відбув годинну зустріч з **президентом Джорджем Бушем, згідно з твердженнями присутніх на цій зустрічі урядових чиновників, він всеціло** підтримував зусилля уряду ЗСА відновити переговори на Близькому Сході про замирення між Ізраїлем і палестинцями. Одначе король Гуссейн не є захоплений пляном Ізраїля про голосування на окупованих Ізраїлем землях. Все ж таки після розмови з президентом Дж. Бушем офіційні чиновники заявили, що король Гуссейн „заохочений" заходами ЗСА у цьому напрямку. Перебування короля Гуссейна у Вашінгтоні — це своєрідне завершення започаткованої президентом Дж. Бушем дипломатичної ініціятиви в справах Близького Сходу після зустрічей з єгипетським президентом Госні Мубараком та Іцаком Шаміром.

ПРАЦІВНИКИ РЕКРУТСЬКОЇ служби заявили, що ця інституція виготовляє новий плян, щоби відновити позов лікарів і включити рекрутування іншого медичного **персоналу під час критичних військових випадків. Цей плян** виготовляється за інструкціями Конгресу та включатиме він багато швидший процес рекрутування медичного персоналу, як в будь-якому іншому пляні. Але поки цей плян увійде в життя, він мусить бути одобрений Конгресом, а конечність такого пляну є дуже наявною, бо, як заявляють знавці, у критичних випадках дуже відчувається потребу медичного персоналу.

СЕКРЕТАР ДЕПАРТАМЕНТУ оборони Дік Чейні **порекомендував президентові Джорджеві Бушеві, щоби** зовсім відкинути плян про виробництво ракет типу „Міджетмен", які для перевезення з місця на місце мали б бути вмонтовані на відповідних вантажниках. Натомість слід продовжувати виробництво ракет типу „МХ", які вмонтовуються в поїздових плтформах. Якраз тепер президент Дж. Буш вирішує питання, які оборонні ракети залишити, а які ліквідувати з т.зв. земного арсеналу ЗСА.

РАПОРТ КОНҐРЕСОВОЇ КОМІСІЇ в соціяльних і **економічних справах стверджує, що системи шкільництва та охорони здоров'я в ЗСА тягнуться далеко позаду систем інших розвинутих країн, хоча ЗСА видають куди більше грошей** на ці ділянки. Говориться в тому звіті й про причини такого стану, але в заключенні стверджується й те, що над поправкою такого стану треба попрацювати солідно, а це забере час.

ДЕПАРТАМЕНТ ЗДОРОВ'Я та людських послуг подав до загального відома начерк для стейтів як допомогти родинам, що під сучасну пору знаходяться на державній допомозі. Цей плян вказує на те, як такі родини при допомозі освіти, фахового навчання та робітничих програм можуть стати на свої власні ноги, а не постійно полягати на урядову допомогу. Д-р Луїс Салліван, секретар департаменту, передбачує, що коло 138,000 родин зможуть покинути ряди тих, що живуть на урядових субсидіях продовж наступних п'ятьох років.

ДОРАДНИКИ ПРЕЗИДЕНТА Джорджа Буша твердять, що Президент тепер старається вирішити справу оборонної ракетної системи. Виявляється, що до рішення дійти не є так легко, бо начальники з'єднаних штабів збройних сил не можуть погодитися між собою й настоюють на тому, щоби Уряд не брав на себе будь-яких зобов'язань щодо дослідів чи випробувань. Знову ж секретар Департаменту оборони Дік Чейні, настоює на тому, що пропонована попередньою адміністрацією програма ракетної оборони заслуговує на увагу.

У БЕРЕЗНІ ЗРЕЗИҐНУВАВ зі свого посту начальника Податкового уряду Лоренс Ґібс. У колах Конгресу кружляють чутки, що на його місце буде призначено головного адвоката податкового уряду Фреда Ґолдберга.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Subscription 1 year — $40.00 6 months — $22.00 3 months — $12.00 UNA members 1 year — $15.00 Change of address — $1.00 Make check or money order payable to Svoboda

Postmaster: Send address changes to
Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і money orders виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Справа у перевірці

Остання совєтська пропозиція про зменшення совєтської звичайної зброї в Европі була позитивно оцінена спеціялістами Північно-Атлантійського Оборонного Союзу (НАТО), бо такий плян, хоч цілком не наблизить якісно й кількісно збройні сили Варшавського Пакту до таких же сил НАТО, але запевнить кращі вигляди оборони Західньої Европи у випадку несподіваних комплікацій чи нападу.

Інституція Брукінґса перевела недавно нову студію загальної зброєневої ситуації між двома військовими бльоками і заявила у спеціяльному виданні з цього приводу, що триступнева пропозиція Москви, хоч ще не зрівнює збройні сили НАТО з силами Варшавського Пакту, але дає Заходові надію, що такої ідеальної ситуації можна буде добитися в найближчому майбутньому, якщо, очевидно, в Москві, а зглядно в Кремлі триватиме статус кво і співпраця між СССР і Заходом буде розвиватися дотеперішніми темпами. Більш того, передбачується, що НАТО, принаймні у деяких родах зброї і військової технології, переважатиме Варшавський Пакт, якщо обіцянки Москви дійсно будуть здійснені.

Головною передумовою поліпшення ситуації залишається проблема не самого голослівного запевнення, а здійснення обіцянок; не рельокація військових частин і зброї, але цілковите розпущення, тобто демобілізація певної частини війська. НАТО і Варшавський Пакт щойно закінчили першу рунду переговорів про зменшення звичайної зброї і військових частин в Европі. Існує також подібність вимог обидвох сторін про зменшення танків, артилерії, панцерних автомобілів. Але НАТО не погодився покищо дискутувати справу зменшення військового летунства з огляду на близькість совєтського кордону і наявну різницю в кількості літаків по одній і другій стороні.

Конґресмен Лес Аспін, демократ з Висконсин і голова Комісії в справах зброї в Палаті Репрезентантів, заявив в останньому своєму виступі, що Захід повинен прийняти у принципі пропозицію Москви і встановити рівність збройних сил обидвох бльоків.

Виступ Аспіна і студію Інституції Брукінґса скритикував Филип А. Карбер, спеціяліст від звичайного озброєння, який вважається також дорадником Пентаґону в цій справі. Він каже, що навіть при передумові виповнення усіх обіцянок Москви, Збройні сили Варшавського Пакту, переважатимуть НАТО. Совєтські представники говорять про зменшення числа танків, панцерних возів, гармат, тощо, але взагалі не згадують і не бажають говорити про 400 бомбардувальників, які стаціонують по совєтській стороні, в більшості в Українській ССР. Карбер дораджує не поспіх у підписанні договору, а стислу холодну студію позитивів й неґативів послаблення військової сили НАТО.

Студію Інституції Брукінґса опрацював Джошуа М. Епстін, який є великим прихильником підписання поспішних договорів Заходу з СССР. Його настанова викликає слушні застереження з боку поміркованих політичних і військових речників західнього оборонного союзу. Слід ще раз підкреслити, що справа не в обіцянках, але в конкретних заходах редукції надмірних збройних арсеналів і у стислій перевірці тих редукцій.

ПРЕДСТАВНИКИ АНТИКОМУНІСТИЧНИХ повстанців-муджагедінів в Афганістані заявили закордонним кореспондентам у столиці Пакістану Ісламабаді, що повідомлення лялькового уряду Наджібулли про те, що урядова маріонеткова армія, сильно підтримувана Совєтським Союзом, „здобуває ґрунт під ногами" не відповідає правді. Спроба проламати в околиці головного шляху кільце оточення міста Джелялябаду, не була успішною і комуністи заплатили за цю спробу життям понад 100 старшин і вояків, які загинули під Джелялябадом, не зважаючи на те, що вони просувалися під прикриттям совєтських панцерних возів.

ЗАХІДНЬОНІМЕЦЬКА ПОЛІЦІЯ відкрила вже третю з черги бомбу підкладену ливанськими або палестинськими терористами. Прокуратор у Карльсруе Алєксандер Прехтель не виключає, що це ці самі терористи збомбили американський пасажирський літак „Боінґ 747" компанії „Пен-Амерікан", бо усі досі знайдені бомби були майже однакові і усі були вмонтовані в більші магнетофонні апарати. „Ми не маємо доказів, що заарештовані палестинці є пов'язані з катастрофою в Лакербі, — заявив Прехтель, — але теоретична можливість існує і вона дуже наглядна".

Ярослав Курдидик

КУБА — ТЕРНИНА В ТІЛІ АМЕРИКИ

Під сучасну пору є дві вельми знаменні події, що приковують до себе уважливість світу. Це проголошення незалежности Намібії, що в ній, вже із першого дня дії у переборі владування під наглядом ООН, прийшло до дуже кривавих зударів, між підпільниками СВАПО і намібською крайовою охороною, яка з допомогою регулярних частин в армії Південно Африканської Республіки — відбила наїздників із великими втратами. Метушня з цього приводу ще не припинилася, а навпаки, загострюється і збільшується.

Але це справи доволі далекі, бо аж на африканському континенті і тому засоби масової інформації, відводять значно більше уваги цим подіям, які проходять в Центральній Америці, тобто, поближче ЗСА.

І мають повну слушність міжнародні політичні знавці, що вся ця довготривала і затяжна криза — це діло п'ятьох центрально американських держав — Нікараґуа, Сальвадору, Гондурасу, Коста Ріки і Панами, які безперебійно вулканізують політичну стабільність в цьому обширі. А вони, ці держави, хоч і невеликі розмірами і політично та економічно дуже слабосилі, але зате їхнє геополітичне положення виявляється надто вагомим, коли розцінювати його зі стратегічної точки зору. І якраз саме тепер у зв'язку з відвідинами Куби, Міхаїлом Ґорбачовим у всіх засобах масової інформації, появилося стільки різнобічних аналіз, передбачувань, здогадів та „політичних віщувань" — про значення і знаменність, цієї візити совєтського генсека, що важко вирішити, кому тут, без усяких застережень — хоч дещо повірити?

Мають деякі коментатори, повну і неоспориму правду в тому, коли висувають і наголошують, що в цій затяжній і хронічній кризі Центральної Америки із домінантним й перманентним фактором — є Куба. Завинила ж у цьому випадку сама таки Америка. А завинила вона таким робом, що проґавила дві такі сприятливі нагоди для розв'язки і ліквідації раз і назавжди — кубинської нестерпної і дошкульної загрози. Проґавила і вчинила Америка дві непростимі помилки, які ледве, чи будь коли — висунуть таку сприятливу, політично стратегічну нагоду...

Першою помилкою слід уважати промах якого допустився колишній президент Джан Кеннеді, який у домовленні із Хрущовим, за ціну того, що СССР забере ракети з Куби, — не переводитиме десанту на Кубу, щоб таким чином зліквідувати владування Кастра. Друга помилка повторилася два роки після перебрання влади Ф. Кастром, коли його військова сила, була ще дуже й дуже квола. Це був відомий десант, вчинений із масових протикомуністичних кубинських емігрантів, які підготовили були десант із моря у т. зв. Свинячій затоці на материку Куби. Але Америка, яка зобов'язалася цей десант підтримати, окремою фльотою із далекобійними гарматами, вже під час повного десанту — відмовилася у його підтримці.

Договір, що його недавно підписало п'ять президентів Центральної Америки із наявними проявами, щоб у цих країнах увести мир і встановити повноцілу демократизацію — виявився „безпомічним паперовим пляном злагоди". Доволі недоречне і клопітливе для ЗСА, — це вимога, щоб зліквідувати борців за волю Нікараґуа — „контрас". Наразі, як заявив державний секретар Джим Бейкер — ця справа, „залишається незмінною".

І з уваги на те, що теперішня ситуація в цьому обширі ще дуже далека від уведення у ній будь-якої злагоди та демократизації

Пентагон вирішив увести в цьому районі — стратегію т. зв. „форми низького інтенсивного конфлікту"... Тобто втримувати мішаного типу мілітарний, політичний, економічний та психологічний натиск в однаковій мірі, без будь-якого перебою.

Чільні міжнародні знавці заявляють, що тривання періоду М. Ґорбачова не змінило досі союзницького пов'язання з Кубою, хіба настільки, що він хотів би, щомога швидше, позбутися повної підтримки Куби — із двох причин: позбутися кожнорічної більйонової допомоги Кубі, а скорочення дотеперішньої „васальнонаємницької військової допомоги" в Анґолі, Етіопії і ще у меншій мірі в інших місцях — вони тепер у поширювані і розповсюджуванні гласности і перестройки — несумісні. Генсек Горбачов, враховує, за оцінкою політичних речників ЗСА, — що згода, яка наступила і постала між цими двома суперпотугами — вартує більше від усіх „побічних меншевагомих зобов'язань і проблем", які тільки комплікують сучасну ситуацію, а однією із них є саме — Куба...

А чи Адміністрація президента Джорджа Буша, захоче продовжувати, такі самі „прояви немочі і неясності", як попередній Уряд, обмежуючись здебільшого до словних демаршів і погроз — побачимо.

Підсумовуючи деякі із вищенаведених запитувань з кіл закордонних коментаторів, як і теж чільних політичних речників у ЗСА із яких пробивається неприхована і щира турбота про втрату найпотужнішого рупора у вільному світі, З'єднаних Стейтів Америки, хочеться мимохідь запитати, чи насправді воно є таким, як його переповідають різнотипні політичні аналітики? А якщо це зближене до правди — то чи насправді воно так? І тоді саме найвагоміше і пекуче питання: — Кво вадіс, Америко?...

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про наше добре серце

Минулого тижня появилося у „Свободі", а також в „Українському Тижневику" платне оголошення Федора Олійника, який наслідком важкої недуги вже три роки перебуває в старечому домі і просить, щоб хтось відвідав його, або написав до нього листа.

Чи не наповнило вас, дорогі читачі, сумом це оголошення? Чи не є це трагічне, що українська людина, яка докінчує свій вік у старечому домі, не має нікого, щоб показав її трішки доброго серця та розрадував в її самоті?

Цікаво було б знати скільки людей доброго серця відгукнеться на сумне прохання Ф. Олійника, чи відвідають його може члени Союзу Українок, найближчої до старечого дому української парохії, чи пластова молодь?

Це оголошення мусить знову насунути нам, хочемо ми, цього чи ні, думки на тему стану опіки над нашими хворими і старцями, які вимагають постійного професійного догляду.

У який дзвін ударяти, щоб вкінці українці Ню Йорку та околиці зробили щось більше у напрямі власного старечого, піклувального дому, як лише декілька засідань і декілька статтей у пресі?

І ми вже писали на цю тему, здається не один раз. Але, як написав один із пильних читачів наших фейлетонів, зареагувавши на — недавній на тему українського демократизму, що „воно багато легше пропаґувати щось, як застосувати те в житті", — мовляв, ми пропаґуємо різні речі, але не переводимо їх у життя.

Це і правда, але часом написане слово зрушує людей до чину отже в житті треба і таких, що пишуть і таких, що над цим подумають.

Але в цьому випадку бачимо, що ніякі статті не помагають, бо ця пекуча справа далі не рухається вперед.

А це ж справа не лише доброго серця, якого нам не бракує, а загальногромадська, що вимагає зорганізованої послідовної акції так фінансової, як і моральної.

І тут насувається ще одне питання: чому в не так далекій від нас Канаді українська спільнота вже давно подумала про конечність домів для наших старших віком і хворих, чому там давалося це перевести в життя? Ось тепер після відомих домів для старших у Торонто, де широкозакроєна акція громадянства зібрати гроші на будову першого українського дому-опіки. Влаштували у березні великий концерт-бенефіс із участю найкращих мистецьких сил, роблять збірки, стараються про допомогу урядових чинників.

Як бідно в порівнянні із тим виглядаємо ми — українські мешканці східнього побережжя ЗСА. Скільки ще років будемо вовтузитися, заки дійсно візьмемося до діла?

А за цей час у чужих, непривітних для наших старців та хворих, домах, вмирають вони опущені, самітні, без рідного ласкавого слова, без розради, без відвідин, без належної для них опіки. Вмирають скромні нікому невідомі одиниці, вмирають також такі, які своїм життям і працею дали великий вклад в українське громадське і культурне життя.

Так кінчає свій вік невідомий нам українцям Федір Олійник, так кінчає великий режисер і актор українського театру Олімпія Добровольська, тик десятки інших.

Як довго будемо ми усі разом і кожен зокрема байдужі до їхньої незавидної долі?

О-КА

Володимир Барагура

ДВІ УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНО-ДЕРЖАВНИЦЬКІ КОНЦЕПЦІЇ

Ділюся з читачами своїми міркуваннями на цю тему не для суґерування чи просування своїх поглядів, але хочу „sine ira et studio" (без пристрасти й упередження) обміркувати цю преважливу проблему, залишаючи за кмітливими, вдумливими й критичними читачами самим зробити прикінцеві висновки.

Слідкуючи за розвитком української політично-державницької думки, можна ствердити дві головні її концепції. Перша, це федеративна концепція, яку можна назвати концепцією Богдана Хмельницького і друга, це самостійницько-суверенна, творцем якої був Іван Мазепа.

Б. Хмельницький насправді був ґеніяльним полководцем і стратегом, зате куди слабшим дипломатом і політиком-державником. Обставини, в яких доля поставила його на відповідальне місце провідника народу в політичному сенсі, були понад його спроможності. Ланцюг самостійницько-державницької думки від княжих часів був кілька століть перерваний, бракувало в ньому багато ланок. Провідники козацьких повстань до Хмельницького боролися радше за соціо-економічні й релігійні принципи, за „вольності", ніж за політично-державницькі ідеали.

Час був закороткий, щоб з тоненькою плівкою державотворчих елементів із козацько-мілітарних і козацько-хліборобських та духовних прошарків у Богдана Хмельницького могла повністю визріти конкретна концепція незалежної, суверенної державности. Бо й сам Хмельницький початково змагався за „вольності" в межах польської Корони.

Розгромивши кількакратно армії Речипосполитої польської, він не використав нагоди створити власну державу, але вертався до концепції бути далі в складі польської держави з вимогою признання польським урядом рівних прав з польськими маґнатами, шляхтою й духівництвом козацькій старшині, козацькому війську, православному духівництву та іншим упривільйованим суспільним прошаркам, нехтуючи інтересами простолюддя — „черні", бо такий був тоді дух часу.

Не зважаючи на віроломство польської сторони, Хмельницький після кожної перемоги, повторяв цю саму помилку — вдоволявся обіцянками, які польський уряд давав на те, щоб зібрати нові сили проти „бунтівників". Врешті Хмельницький знайшовся у такій безвихідній політичній ситуації, що рішився на фатальний крок, за який осудив його нещадно в своїх історіософічних міркуваннях Тарас Шевченко за заключений гетьманом Переяславський договір, який став початком кінця нашої державности. Підтримала його в тому більшість козацької ради, не зважаючи на спротив самостійницької групи полковника Івана Богуна.

На оборону Хмельницького котрийсь із козацьких літописців записав вислів Хмельницького, що „хто знає (тодішню) ситуацію в Европі, тому ясно, що Україна мусить шукати протекторату чужої держави". До вибору були — Туреччина, Швеція й Росія. І Україна опинилася під протекторатом „православного царя".

Дарма, за словами Т. Шевченка, Хмельницький, „молився, щоб москаль добром і лихом з козаком ділився". Добро загарбав москаль, лихо залишилося козакові... Переяславський договір не був підписаний на правах „рівного з рівним". Цар — „самодержец" відмовився підписати договір власноручно, діяв з позиції суверена, Хмельницький поклав свій власноручний підпис зі становища васаля. Ледве, чи хто з українського боку знає оригінальну редакцію Переяславського договору, щоб оцінити його з точки зору політичної, державницької та правної.

Не зважаючи на зруйнування Запорізької Січі, на скасування козацької Держави та на утиски українського населення всіма російськими урядами, федералістична концепція має успіх у більшості українського народу й його провідників. Вона віджила під час революції в царській імперії після Першої світової війни. Навіть у Четвертому Універсалі, яким проголошено самостійність України, в дальших її статтях сказано (цитую за Наталією Василенко-Полонською „Історія України", том 2-ий, стор. 478): „У 4-му Універсалі проголошено незалежність Української Республіки, але знову зазначалося, що Українські Установчі Збори, які мають бути скликані якнайскорше, повинні вирішити питання, про федеральний зв'язок України з колишньою російською державою".

Але чомусь про ці дальші параграфи Акту Самостійности в нас не згадується...

Після проголошення Акту Самостійности Михайло Грушевський писав: „З ким буде їй (Народній Республіці) по дорозі, вона й установить федеративну зв'язь" і — далі: „Не розриваючи з федеративною тра-

(Закінчення на стор. 4)

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

„ЩОБ НАС НЕ ЗБУДИЛИ..."

Вірні становлять у Церкві величезну більшість її складу. Тож колосальна більшість має право і обов'язок причинитися до спасення, єдности цілої нашої Церкви. Догматична конституція не лише дає нам право, але й обов'язок „виявити свою думку про те, що відноситься до блага Церкви".

Із „Завіщення" Патріярха Йосифа лунає: „Бережіть спадщину моїх світлих попередників. Не віддайте її в руки лукавих людей. Не сплямте її чужиною! Перенесіть її ненарушену у нашу вільну Україну!"

Крайня пора вищеподане взяти до уваги, що не лиш ієрархія УКЦ відвічальна за добро нашої Церкви. У „Свободі" поміщено вістку про трудноці. Це торкається насильно накиненого целібату і свіжого обкроювання древніх прав УКЦеркви. Це не лише справа Торонтонської епархії, це справа цілої нашої Церкви.

Хай світські, церковні товариства, організації, поодинокі миряни УКЦ шлють листи із зверненням до Папи, щоб не примінювано до нашої Церкви правила 401 Кодексу канонічного права Латинської Церкви, що суперечить постанові декрету для Східніх Церков II Ватиканського Собору. Оригінал письма слід слати до Папи, копії до владик, щоб вони у найближчому Синоді УКЦ мали підставу до оборони. За дії окремих конгреґацій відповідає Папа, він не відповідає перед ніким. „Проти рішення, або декрету виданого Папою нема ніякого

(Закінчення на стор. 4)

Н. Сеник

ДВОМОВНІ ДІТИ СПРИТНІШІ

У „Ню Йорк Таймсі" 29-го березня ц.р., з'явилася стаття Джозефа Берґера п.з. „Незвичайний шлях до опанування мови навчає школярів жити цією мовою". („Unorthodox Path to a Language teaches Schoolchildren to Live it")

У 70-их роках започаткували двомовну програму у деяких американських початкових школах Бруклину, Мангатену, а потім ця програма поширилася й на інші частини Америки. Американські школи прийняли двомовну програму з метою, щоб американські діти вивчали чужі мови, а вихідці з інших країн, що прибули на постійно до Америки, щоб зберегли свою рідну мову. Починалися такі школи в місцевостях, де живе більше скупчення людей з еспанською, арабською, грецькою чи якоюсь іншою мовою. Деякі школи, починаючи з дитячого садка, запровадили таку методу: один день усі предмети викладають англійською мовою, а на другий день еспанською чи якоюсь іншою мовою. Інші школи роблять таку переміну тижнево. А шістдесят п'ять шкіл у 17-ох стейтах ввели чужу мову, хоч у школі лише кілька еспаномовних чи іншомовних дітей, що не знає англійської мови, але всім дітям викладають усі предмети чужою мовою, там нема днів із англійською мовою викладання.

Кількість таких шкіл зростає, бо американці усвідомили, що їхні часті невдачі у комерції — через брак людей із знанням чужих мов. Лише 22 відсотки американських початкових шкіл мають у програмі чужу мову, в той час, як у японських і европейських школах вивчення чужих мов обов'язкове. Щоправда, деякі батьки поставилися дуже скептично до цієї двомовности в школі. Вони бояться, що чужа мова буде для їхніх дітей переобтяженням, що діти не зможуть належно схопити природничі науки та математику. Але, як побачимо далі, так воно не є.

Американські освітні кола тепер підказують, що мови, занесені в цю країну емігрантами, треба зберегти, навіть плекати їх, вони повинні стати силою, а не бути знівельованими в інтересах асиміляції.

Міріям Мет, координатор мов у публічних школах Монтгомері (Мериленд), каже: „Тяжко повірити, що можна викладати предмети в школі мовою, якої діти не знають і очікувати від них таких або й кращих результатів, якби їх учили рідною мовою".

Ненсі Роулс, що працює у Дослідному центрі прикладної лінгвістики у Вашінгтоні, каже, що іспити з читання і математики показали, що діти двомовної програми вив'язалися чи не краще, як діти з виключно англійською мовою викладання. Далі вона говорить, що може здатися парадоксальним, але діти цієї програми навчилися вживати слова в реченні більш відповідно, з більшою точністю, а також краще засвоїли граматичні словозміни. Врешті, Ненсі Роулс робить такий висновок: „Дивно, але досліди довели, що двомовні діти винахідливіші і спритніші, вони кожну проблему розв'язують швидше".

Та трудність двомовної програми, — каже автор названої вище статті Джозеф Берґер, — в тому, що тяжко знайти двомовних кваліфікованих учителів, які знали б тонкощі мови й були треновані у методах викладання цієї програми. Учителька Н. Райс, яка восьмилітньою дитиною приїхала з Куби, дає дитині питання по-еспанському, а та відповідає їй по-англійському, вчителька не докоряє дитині, а просто повторює відповідь по-еспанському, чим не викликає знеохоти в дитини.

Д-р С. Валадез, проф. Каліфорнійського університету в Лос Анджелесі, який пропагує програму двомовности, говорить, що мову треба вивчати, вживаючи слова в контексті, а не відірвано. Воно справді так.

Найліпша метода вивчення мови, коли дитина виростає з тією мовою, повсякденно чує її й вживає її. В такий спосіб дитина може засвоїти — зовсім природно, без жадних труднощів — кілька мов, а знання мов, звичайно, — велика полегкість і велика приємність у житті. Пані Гартсон, адвокат, голова батьківського комітету в публічній школі 84 (Бруклин), вписала своїх двох синів у двомовну програму. Вона була дуже вдоволена, коли кілька дітей почали були розмову з робітниками, що підстригали кущі. Виявилося, що робітники не говорять по-англійському, тоді її син вів із ними розмову на „ломаній" еспанській мові.

А з цього виходить, що наші молоді батьки, які володіють українською мовою, повинні передати її своїм дітям, тоді їхня дитина матиме ширший діяпазон, вона буде „винахідливіша, спритніша, кожну проблему розв'язуватиме швидше", а крім того матиме можливість порозумітися з людьми кількох слов'янських народів. Самі батьки повинні слідкувати за своєю мовою, зберігати її в чистоті — не всовувати американських слів і виразів в українські речення.

Я приїхала до Америки у 60-их роках. Англійську мову знала слабо. Колись питаю: — Ваша дружина вдома?

— Вона тепер колує (телефонує). Промайнула думка: — Десь забиває кілочки? А одного разу питають мене:

— Ви будете в галі? (голл).

— У якої Галі:

— Та ось тут же при церкві.

Намагаймося не лише затримати українську мову — таку дуже „домашню", а розвивати її, удосконалювати, поповнювати її дитині, та й собі, новими й новими словами. Піднесемо її, оту „кухонну" мову до рівня „сальонової". Допомагає дітям в опануванні мови вивчення віршів, а також легко запам'ятовуються приказки, а їх же так багато в нас! Звичайно, дуже допомагає, збагачує мову читання. Може дитина більше прив'яжеться до української книжки, коли вона почне підбирати-поповнювати свою бібліотечку.

Дитина полюбить українську мову тоді, коли вона вільно й легко нею володітиме. Тоді вона переконається, що українська мова належить до вікових, як і наш народ. Українською мовою можна висловити найглибші, найсильніші, найніжніші почуття. У вірші І. Багряного читаємо:

Мово рідна! Колискова,
Материнська ніжна мова.
Мова сили й простоти, —
Гей, яка ж прекрасна ти!
Ти велична і проста,
Ти стара і вічно нова,
Ти могутня, рідна мова!

Отже, коли дитина опанує мову, тоді вона буде **„жити цією мовою"** — як говориться в заголовку **статті американської газети.**

НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ І З'ЇЗД НАУКОВОЇ РАДИ ПРИ СКВУ

Наукова Рада при СКВУ у співпраці з Українським Історичним Товариством, Науковим Товариством ім. Шевченка в Канаді і Українською Вільною Академією Наук в Канаді зорганізувала наукову конференцію і зустріч українських вчених, учасників Світового Конгресу Вільних Українців в Торонто. Конференція відбулася у великій готелевій залі Гарбур Касел готелю Вестін 22-го листопада 1988 року. Головним організатором конференції-з'їзду був проф. д-р Любомир Винар, голова Наукової Ради при СКВУ і голова Українського Історичного Т-ва, а йому допомагав проф. д-р О. Мартинюк, секретар Наукової Ради, д-р Богдан Стебельський, голова НТШ в Канаді і Карпо Роговський, голова Представництва „Українського Історика" на Онтаріо. Конференція була присвячена обговоренню сучасного стану української науки в діяспорі і совєтській Україні та складалася з трьох окремих сесій, відкриття і дискусії.

Д-р Л. Винар привітав присутніх учасників з'їзду-конференції і наголосив ролю наукових установ і наукової творчости українських вчених на різних континентах, де діють українські наукові центри, а також коротко згадав про т.зв. горбачівську гласність і її вплив на наукове життя в Україні. Опісля голова Наукової Ради передав ведення першої сесії конференції проф. д-рові Теодорові Цюцюрі, ректорові УВУ, дійсному членові НТШ, УІТ і УВАН.

Стан українознавчих наук в діяспорі

Повищій темі була присвячена перша сесія конференції. Д-р Т.Б. Цюцюра виголосив доповідь на тему „УВУ і завдання українських науковців в діяспорі". Він підкреслив вийняткову ролю УВУ, українського університету, акредитованого баварським міністерством освіти, яке тісно співпрацює з цією найвищою українською високою школою. Ректор зокрема зупинився на науково-видавничій діяльности УВУ, а також зв'язку університету з іншими неукраїнськими науковими установами (організація наукових конгресів, конференцій тощо). Доповідач уважає, що діяльність українських учених на різних континентах була б, може, жвавіша, якщо б була відповідна координація наукової діяльности. Він також підкреслив, що існують різні критикомани, які намагаються підірвати престиж українських наукових установ (УВУ, НТШ, УВАН, УІТ і інших), і це він уважає за деструктивне явище, якщо ідеться про непродумані і неоправдані напади деяких одиниць на діяльність українських наукових установ.

Д-р Богдан Стебельський, голова НТШ, говорив на тему „Українська культура: теперішній стан дослідження", він зокрема зупинився над архітектурними і мистецькими виявами культури на українських землях в доісторичній добі і її органічне продовження в історичній добі історії України, починаючи з старої і середньовічної історії України. Доповідач також наголосив фальсифікацію культурного розвитку українського народу російськими і совєтськими дослідниками. Проф. д-р Богдан Винар, видатний економіст і колишній декан нюйоркського стейтового університету, доповідав на тему „Наукове вивчення економічної проблематики". На основі аналізи економічних видань українських дослідників в діяспорі доповідач прийшов до висновку, що студії економіки належать до найбільш занедбаних ділянок. Він подав відповідну періодизацію економічних досліджень в діяспорі, а також цілий ряд заміток про можливість підвищення рівня українських дослідників, включаючи тих, які також друкують свої праці англійською мовою. Також д-р Б. Винар зупинився над питанням оснування окремої катедри українських економічних дослідників при канадському або американському університеті. Д-р М. Юркевич виголосив доповідь на тому „Діяльність і завдання українського інституту при Альбертському університеті", в якій насвітлив науково-видавничу діяльність інституту, а також співпрацю давної установи з іншими українознавчими науковими осередками. Після сесії вудбулася дискусія, в якій брали участь Б. Цюцюра, Л. Винар, Я. Рудницький, Б. Винар й інші учасники. У дискусії підкреслено потребу скріплення координаційної діяльности Наукової Ради при СКВУ, як світової надбудови українських наукових установ, визначення науково-видавничих пріоритетів, скріплення і потреба допомоги УВУ іншим установам, кризовість деяких ділянок українознавства тощо.

Стан українознавства в УССР

Д-р Марко Антонович, заступник голови УІТ, був предсідником другої сесії присвяченої дослідженню теперішнього стану наукового життя в Україні і на цю тему заразом виголосив першу доповідь. Він проаналізував концепцію т. зв. „гласности" в контексті наукового життя в совєтській Україні, зокрема в сферах історичної науки, літературознавства і інших ділянок. Доповідач прийшов до висновку, що в Україні дальше проходить русифікаційний процес, а активну боротьбу за закріплення української національної культури, української мови у наукових виданнях, провадять письменники, а не історики і представники інших ділянок. Другу доповідь „Становище української мови в Україні" виголосив проф. д-р Ярослав Рудницький, президент УММАН, який обговорив головніші наукові праці, що заторкують питання української мови в підсовєтській Україні. Він також коротко проаналізував закон удержавлення української мови актом Директорії УНР з 1.1. 1919 року, до якого, на його думку, повинні нав'язувати усі теперішні оборонці української мови в совєтській Україні.

Проф. д-р Роман Сербин (Квебекський університет) доповідав н.т. „Наукове вивчення голодомору в совєтській Україні" в якій на основі джерельної аналізи матеріялів накреслив теперішній стан досліджень різних голодів в Україні, починаючи з 1920-их років. Він також зупинився над неповним насвітленням голодомору в Україні в працях дослідників в діяспорі.

Проф. д-р Олександер Баран (Манітобський університет), бувший президент УВАН в Канаді, доповідав н.т. „Церковне і релігійне життя в совєтській Україні: короткий огляд і висновки", на основі спостережень очевидців і наукової літератури, дав цінну аналізу теперішнього стану Української Католицької Церкви в Україні, а також релігійного життя православних українців і протестантів. Доповідач також докладніше зупинився на світовідчуванні українського народу в контексті розвитку церковно-релігійного життя в Україні. Останню доповідь на сесії виголосив дослідник підсовєтського українського життя Осип Зінкевич, член УІТ, на тему „Статус державности УРСР в контексті „гласности": аналіза совєтських публікацій". Доповідач на основі совєтських видань подав яскраву аналізу теперішньої політичної боротьби в Україні за права української мови і національної культури. Теперішній стан в Україні він також порівняв до стану в Естонії й інших балтицьких совєтських республік. Доповідач прийшов до висновку, що Щербицький дальше провадить русифікаційну політику і т. зв. „гласність" у порівнянні напр., до Естонії ще не дійшла до України, хоч маємо наглядні докази про політичну активізацію української інтелігенції і інших суспільних шарів України.

Третя сесія

Останньою сесією проводив д-р Любомир Винар (Кентський стейтовий університет) — голова УІТ і Наукової Ради. Він говорив на тему „Сучасний стан української історичної науки: спостереження і висновки". Доповідач уважає, що тепер існує можливість ширше розгорнути історичні дослідження в діяспорі і пожвавити науково-видавничу діяльність. До уваги треба брати ориґінальні монографічні дослідження центральних тем історії України і англомовні переклади клясичних українських наукових праць. Він уважає, що англомовний переклад монументальної „Історії України-Руси" й „Історії української літератури" проф. М. Грушевського буде найвидатнішим відзначенням 1000-ліття Хрищення України. Цю справу тепер обговорює Едмонтонський інститут і УІТ. Д-р Винар підкреслив фальсифікацію українського історичного процесу середньовічної доби в працях західніх і совєтських істориків, яка віддзеркалена також у фальшивій схемі і термінології східньоевропейської історії. Також доповідач вказав на вагу „Українського історика" і видань УІТ, зокрема першого атласу історії, що його він редаґував, а авторами якого були проф. д-р Іван Тесля і Е. Тютько (картограф). Тепер пан Тютько у співпраці з магістром Ю. Гаєцьким хоче видати історичний атлас англійською мовою. Доповідач підкреслив потребу координувати працю, а не дуплікувати її. Також він говорив про діяльність Термінологічної Комісії, що постала з ініціятиви Наукової Ради і тепер діє при УІА.

Д-р Михайло Марунчак, президент УВАН в Канаді, говорив на тему „Дослідження української діяспори" (доповідач мав говорити під час першої сесії, але через спізнення говорив на останній). Він зробив підсумки дотеперішніх досліджень діяспори і наголошував справу координації дослідів, а також потреби створення окремого документаційного центру із завданням збирання потрібних джерел і опрацювання окремих тем, пов'язаних з діяльністю української спільноти на Заході.

Д-р Орест Субтельний (Йорк університет), який щойно видав англомовну історію України, говорив на тему „Центральні теми історії України". Доповідач зокрема цікавиться причинами упадку української державности і досліджує ролю української провідної верстви (українська еліта тощо).

Д-р Юрій Книш і д-р Ігор Каменецький не виголосили своїх доповідей (їхній текст буде видрукуваний в Українському Історику, це відноситься також до інших тем). Конференцію закрив д-р Л. Винар, який ще раз підкреслив, що для нас є дорога кожна наукова установа, кожний український дослідник — і саме тому Наукова Рада за його каденції не прийняла гіпотези про „великі" і „малі" наукові установи. І одні, і другі повинні співпрацювати і взаємно собі допомагати. А часом т. зв. „великі" роблять менше за „малі" наукові установи, і тому ця гіпотеза не має відповідної логічної основи. Голова Н. Ради підкреслив також потребу скликування таких конференцій, в яких брали б участь представники різних українських установ, а також українські дослідники, які не належать до наукових наших товариств. Дискутантами цієї сесії були доктори Михайло Пап і Олександер Домбровський, які поділилися своїми думками про теперішній стан і завдання наших учених. Також треба згадати, що проф. д-р Аркадій Жуковський, голова НТШ в Европі, замість дискусійного виступу, говорив на тему „Праця НТШ в Европі і видання Енциклопедії Українознавства". Не улягає сумніву, що ЕУ уявляється головним довідниковим виданням українських науковців, які співпрацювали з проф. В. Кубійовичем в опрацюванні даного фундаментального твору.

Після сесії відбулася дискусія, присвячена пріоритетам української наукової діяльности в діяспорі. Тут треба ще згадати, що проф. Л. Винар підкреслив потребу співпраці між українськими науковими осередками і науковими осередками, які діють при американських, канадських і австралійських університетах. Ці установи повинні себе взаємно доповнювати, а українські наукові установи мусять притягнути до співпраці молодих учених, які часто мають враження, що старша генерація науковців їх ігнорує. Саме вони, які є пов'язані безпосередньо з канадськими, австралійськими і американськими університетами, можуть і повинні перебрати провід в наукових установах і включити українознавство в міжнародну науку.

Це була вдала конференція з участю (на усіх сесіях) понад 100 учасників. Усі доповіді заплянововано видрукувати в „Українському Історику".

Р.Д.

ПОДВІЙНИЙ ЮВІЛЕЙ ІНЖ. А. КАЧОРА

Дирекція кредитової кооперативи північного Вінніпеґу запросила представників наших церков і громадсько-кооперативних установ на товариську зустріч з вечерою, щоб вшанувати подвійний ювілей інж. Андрія Качора, відомого громадського діяча, зокрема довголітнього управителя цієї установи, а саме: 80 річчя з дня народження і 60-річчя його громадської та кооперативної праці. Не багато маємо таких ювілеїв, особливо із стажем 60-річної активної громадської праці.

Вечірка ця відбулася у вівторок, 20-го грудня 1988 року, в ресторані „Олівер" у присутності коло 50 осіб, членів найближчої родини, завідуючих органів і працівників кредитівки та запрошених гостей, представників громадських і кооперативних установ. Сама імпреза була задумана як несподіванка для ювілята і тому його „запросили" на ту вечірку останнього дня, перед самою вечерею.

„Зрадили" таємницю ювілятові д-р Атанас Фіголь і Митрополит Владика Максим Германюк, які телефонічно склали побажання ювілятові, вибачаючись, що не можуть бути особисто — д-р А. Фіголь відлітав з Ню Йорку до Німеччини, а Митрополит мусів бути на похороні свого священика, бл. п. о. С. Тарнавецького.

Господарем зустрічі був проф. Остап Гавалєшка, голова дирекції кредитової кооперативи північного Вінніпеґу. Він привітав ювілята, його родину та присутніх і представив гостей за головним столом, а саме: Владику УПЦеркви Василія Федака, членів родини ювілята — дочку Софію Качор, Марту Гринюк і її мужа Тараса та внуків Андрійка і Стефанка, свата Василя Гринюка, свою дружину Тетяну Гавалєшку і самого ювілята. Донька Леся і зять Зенон Гаврилюки та внуки Роман і Ніна не змогли прилетіти з Монтреалю, але прислали дуже гарний привіт.

Святочну чистину цієї товариської зустрічі розпочато молитвою, яку провів Митрополит Василій. Він також першим мав коротке слово привіту, підкреслюючи довголітню громадську працю А. Качора, якого особисто знає вже довгі роки, читає його статті та подивляє його енерґію при громадські роботі.

Відтак господар свята прочитав листи-привітання: від Браєна Малруні, прем'єра Канади, лейтенанта-губернатора Манітоби Г. Джонсона, Гари Філмона — прем'єра Манітоби, В. Норрі, посадника Вінніпеґу, Е. Бротбента — лідера НДП Канади, Шаран Карстейс — лідера Ліберальної партії в Манітобі, Гари Дюр — лідера НДП в Манітобі. Зокрема приємно було ювілятові, коли господар прочитав довший привіт від Української Світової Кооперативної Ради з підписами президента Омеляна Плешкевича, його заступника Романа Мицика і членів Президії Романа Бігуна, Богдана Ватраля, Льва Футали і Мирослава Болюха.

Окреме привітання прислав екзекутивний директор Централі Кредитових Кооперативів Манітоби М. Андерсон. Від Централі КУК дуже милий привіт прислав д-р Д. Ціпівник, президент КУК, від Крайової Пластової Старшини в Канаді привіт підписали пл. сен. О. Джулинський і пл. сен. Галина Юник, а від Пластової Станиці у Вінніпеґу — пл. сен. Л. Шулякевич і пл. сен. Галина Коваль. Дуже гарний привіт і побажання прислав о. крилошанин Роман Кисілевський, який хотів особисто привітати ювілята, але в тому самому часі він мусів бути в катедрі на похоронах бл. п. о. С. Тарновецького. Подібний привіт прислав заряд катедральної парохії свв. Володимира і Ольги за підписом голови заряду о. диякона І. Рудяка.

Не забуло про ювілята Братство Українців Католиків у Канаді (привіт підписали Л. Котиляк і Л. Ковальчук), які у привіті пригадали довголітню працю ювілята в цій організації, яку він кількаразово репрезентував в Екзекутиві КУК. Суспільну Службу Українців Канади репрезентували мгр П. Салиґа і мгр В. Ільницький — привіт передали на письмі. Від Осередку Української Культури і Освіти привіт передала Іванна Левандовська, президент ОУКО, в якому є пригадка про довшу працю інж. А. Качора в дирекції, або в Контрольній комісії цієї установи.

Останній привіт-лист прийшов від Андрія Господина, що довгі роки співпрацював з Ювілятом у кредитовій кооперативі, як голова дирекції та в читальні „Просвіта" у Вінніпеґу в культурно-освітній комісії.

Після привітань слідувала вечеря і тост проф. О. Гавалєшки за здоров'я ювілята, а всі присутні заспівали грімке „Многая літа"!

Після вечері проф. О. Гавалєшка привітав ювілята від дирекції кредитової кооперативи північного Вінніпеґу, від працівників і членів цієї установи, для якої ювілят віддав найкращі літа свого життя, будучи її управителем від 1952 року до сьогодні. Сьогодні ця установа має 2,400 членів, а її майно переступило 19

Інж. А. Качор
(фото 1978 року)

мільйонів дол. і має гарний новий власний будинок з модерним устаткуванням бюра. На закінчення О. Гавалєшка вручив ювілятові побільшену кольорову світлину дому кредитівки.

Відтак президент Централі кредитових кооператив Манітоби Ярослав Семчишин привітав інж. А. Качора від цієї Централі, відзначаючи, що ім'я ювілята, як доброго передового кооператора, відоме не тільки в Манітобі, але й в цілій Канаді і ЗСА, як автора друкованих праць з кооперитивною тематикою.

Довголітній голова Української Кооперативної Ради Канади Василь Ситник, приїхав з Торонто, щоб особисто скласти привіт і подяку ювілятові за його кооперативну працю, підкреслюючи, що саме інж. А. Качор був ініціятором створення Українських Кооперативних Рад в окремих країнах нашого поселення і їх об'єднання в Українській Світовій Кооперативній Раді, якої він є членом Президії до сьогодні, як також співредактором журналу „Координатор".

Д-р Сергій Радчук передав привіт від Централі КУК, що його господар окремо відчитав, а сам коротким і дотепним словом привітав інж. А. Качора від Української Канадської Фундації ім. Т. Шевченка, пригадуючи як Ювілят був співініціятором заснування цієї Фундації та її першим скарбником упродовж 9 років і за цю його працю та за працю в КУК Фундація відзначила його Шевченківською медалею.

Від УВАН, від президії та членів, привітав ювілята проф. д-р Олег Ґерус, в заступстві президента УВАН д-ра М. Марунчака, зазначуючи у своєму слові, що інж. А. Качор, дійсний член УВАН, довгі роки є членом президії і „незаступимим" до сьогодні, „міністром фінансів", тобто скарбником і книговодом цієї нашої наукової установи.

Іван Шкварчук, довголітній управитель кредитової кооперативи „Карпатія" і голова „Кооперативної громади" у Вінніпеґу, вітав ювілята від себе і своєї дружини Люби, від „Карпатії" і „Кооперативної громади". Цю останню Ювілят довгі роки очолював як голова і написав про неї окрему книжку п. з. „20-річчя Кооперативної громади у Вінніпеґу".

Кредитову кооперативну „Поступ-Віра" репрезентували Іван Новосад, Петро Монастирський, А. Невєдюк і В. Антонів. Гарний привіт прочитала Розалія Глиняк від Ліги Українських Католицьких Жінок при катедрі св. Володимира і Ольги, згадуючи бл. п. Іванну Качор, дружину ювілята, довголітню учительку і управительку „Рідної Школи" при катедрі, які разом довгі роки активно працювали в катедрі, дружина в ЛУКЖ, а інж. А. Качор у Братстві Українців Католиків як голова та в Заряді парохії. У делеґації ЛУКЖ була ще Павліна Мірус. Читальню „Просвіта" в заступстві голови В. Цапа, репрезентував Степан Мокрій.

Милою несподіванкою для ювілята був привіт Степана Рогатинського від абсольвентів середньої торговельної школи в таборі в Авгсбурзі та Ляйпгайм, в якій інж. А. Качор був учителим книговодства і кооперації та її останнім управителем. Багато абсольвентів цієї школи працює фахово в ЗСА і в Канаді.

Українську пресу репрезентував д-р Роман Романовичв від „Українського Голосу", а о. митрат Семен Їжик, редактор „Поступу", не міг прийти із-за несподіваного похорону.

Від родини слово подяки для ініціяторів вечірки, членам дирекції і працівникам кредитівки, а зокрема проф. О. Гавалєшці та Ірені Заяць і Насті Дольській, що зорганізували цю товариську зустріч, а також усім представникам і делегатам громадських організацій, особливо Митрополитові Василеві Федакові висловила Софія Качор, дочка ювілята.

На вимогу учасників довше слово про себе і свою працю мав ювілят. Це дуже миле і симпатичне ювілейне свято закрив господар окремою подякою учасникам вечірки. Він побажав ювілятові ще багатьох літ життя і сили для дальшої громадської і кооперативної праці, а Митрополита попросив провести кінцеву молитву і тим закінчено цю „несподівану" для ювілята товариську, майже родинну зустріч.

М.Г.

День солідарности

Українські громади у ЗСА по-різному відзначали День солідарности з українськими політв'язнями, день, який протягом минулих 15 років відзначається 12-го січня. Цю традицію започаткував відомий український інакодумець журналіст Вячеслав Чорновіл, який у зверненні до Президії Верховної Ради УССР у січні 1978 року писав: „День найбільш масової за останні роки розправи, вчиненої органами влади на Україні, день 12-го січня став днем українського політв'язня, днем, який відзначають тепер не тільки українські друзі, а й солідарні з ними інші політв'язні, як рівно ж українці на волі і за кордоном.

І дійсно, українці у вільному світі, особливо пластуни, прийняли до серця цю нову традицію і, починаючи з 1974 року, щорічно в цей день влаштовують вечори, протестні демонстрації, доповіді, концерти. Наприклад, у Вашінґтоні пластове плем'я „Перші стежі" влаштувало своєрідний вечір солідарности з українськими політв'язнями. Вечір розпочала пл. сен. Марта Зєлик, яка зазначила, що в наслідок політики гласности багато українських політв'язнів тепер перебувають на волі. Проте це не значить, що слід припинити традицію 15-літньої давности. Адже, сказала вона, ми солідаризуємося не з окремими особами, бо такого вивищення особистостей напевно не хотіли б і самі дисиденти. Ні, ми солідаризуємося з ідеєю, яку втілюють колишні українські політв'язні, з ідеєю самозначення українського народу, з ідеєю гідности для України, її мови, культури й історії.

Відтак молоді пластунки Нані Гаврилишин, Маруся Подгурець, Лія Сербин і Уляна Бігун виконали монтаж „Перший день тюрми". Ці пластунки, яким було лише кілька років, коли Чорновіл започаткував традицію дня солідарности, зворушливо читали спогади колишніх українських політв'язнів про їхній перший день ув'язнення, про перші допити в тюрмі. Монтаж проходив на фоні ніжної музики Миколи Горбаля, яку на флейті виконувала ст. пл. Дарка Ласовська.

На вечір з нагоди Дня солідарности „Перші стежі" запросили кольшнього політв'язня совєтських тюрем Ніну Строкату і Стефанію Січко, дружину й матір колишніх українських політв'язнів Петра, Володимира й Василя Січків, яка сама відбула довгий термін ув'язнення в сорокових і п'ятдесятих роках.

Під час свого звернення до зібраних Ніна Строката, яка відзначає вже десятий раз День солідарности на Заході, коротко розповіла про героїчну постать Вячеслава Чорновола і дальші зусилля на захист людських та національних прав в Україні. Вона закликала присутніх не забувати про тих українських ув'язнених, які ще й далі перебувають в совєтських тюрмах та конц таборах.

Після Ніни Строкатої виступила із словом Стефанія Січко, яка в той час відвідувала Захід і невдовзі повернулася на Україну. Вона розповіла присутнім про перший день свого ув'язнення, про те, як органи влади до неї та до інших арештованих застосували неймовірний фізичний та психологічний терор. Стефанія Січко подякувала українським матерям, батькам, дідам та бабцям за те, що вони не згубилися в цьому чужому світі, а ще й „зуміли поставити на такий високий ступінь нашу національну гордість і виховати дітей, а то і внуків в українській мові, та відзначати українські національні свята, як також не забувати про День солідарности з українськими політв'язнями.

На кінець вечора організатори свята разом з Ніною Строкатою заохочували присутніх написати кілька слів привіту з нагоди Різдва ініціяторові традиції Дня солідарности Вячеславу Чорноволу.

Наталка Мартенко

Китайські...

(Закінчення зі стор. 1)

тії, однак зустріли вояків, які перегородили шлях до будинку ЦК. Вояки відтіснили студентів, однак, за деякими даними, групу активістів пропустили всередину для зустрічі з представниками Центрального комітету.

На площі перед палацом стояли міліцейські авта з голосниками, які попереджували студентів, що їх демонстрація „незаконна" і що вони хочуть використати смерть Ґу Яобанґа як привід для висунення „недопустимих вимог". Студенти вимагали, щоб до них вийшов сам лідер компартії: „Лі Пен, виходь! Лі Пен, виходь!" — скандували вони.

Виступаючі на площі критикували уряд за те, що він нерозумно витрачає народні гроші, не приділяючи при тому належної уваги народній освіті. „Вони купують собі дорогі японські і західньонімецькі авта, а університети дістають окрушини", — заявив один оратор. „Китай нині — ніби голий у краватці", — підтримав його інший.

„Нам не потрібні великі люди, нам потрібні справжні люди", — сказав один з тих, що виступили на площі, маючи на увазі Ґу Яобанґа, якого студенти вважали виразником думок інтеліґенції і прихильником демократичних перетворень.

Надходять також повідомлення про масові виступи студентів і в інших містах країни, зокрема, в найбільшому місті Китаю Шанґаї.

В Ню Йорку...

(Закінчення зі стор. 1)

присутні тепло оплескували кожний виступ мистців. Академію 50-річчя з дня проголошення Карпатської України, закінчено відспіванням українського національного гимну, що його заінтонував хор „Думка" і підхопили усі присутні на залі.

Декоратором сцени був, як завжди, інж. Тарас Гірняк, який ефектовним написом і портретом о. д-ра А. Волошина на синьо-жовтому прапорі, поглибив самий зміст свята і пригадав усім найвищий чин героїзму за святу ідею самостійности й незалежности нації, за яку змагався президент Карпатської України.

ГОСТІ В УНСОЮЗІ

Весною, літом і осінню будівлю УНСоюзу відвідують різні групи з близьких і далеких осередків. Двері цієї української установи завжди відкриті для гостей, тим більше, що серед них більшість — це члени УНСоюзу, за фонди яких власне й побудовано цей 15-поверховий будинок, де міститься також Головна Канцелярія УНСоюзу і його В-во „Свобода". У п'ятницю, 7-го квітня, гостями Союзу була 50-членна група з Клюбу Сеньйорів при церкві св. Миколая в Пассейку, Н. Дж., під проводом В. Громика. УНСоюз гостив їх полуденком і теплим словом, а координатор братської діяльности показав їм приміщення і влаштування. На фото в горі гості з членами Екзекутиви в привітальний зал.

„Щоб нас..."

(Закінчення зі стор. 2)

відклику" це правило 333.3 в Кодексі канонічного права.

Новий декрет для УКЦеркви ще не встановлений, може здійснитися на найближчому Синоді УКЦ. Постанови цього Синоду будуть раз на завжди відноситися до Помісної Української Католицької Церкви у вільній Україні.

Не відкладаймо нашого обов'язку, не спихаймо тої дії на нікого. Численні голоси мирян УКЦ у вільному світі мають право рішення. Синод УКЦ вже недалеко, тож за Шевченком: Щоб нас не збудили в огні окрадених.

Д-ри Дарія і Ярослав Миндюк

Дві українські...

Закінчення зі стор. 2

дицією, як провідною ідеєю національно-політичного життя, тепер наше гасло — самостійність і незалежність". (Н. Василенко-Полонська „Історія України", том 2-ий, стор. 496). Отже, провідні наші люди вважали федерацію за традиційну концепцію, а самостійність за переходовий стан.

Другою політично-державницькою концепцією є самостійницька думка гетьмана Івана Мазепи. Як показала битва під Полтавою, вона не мала популярности серед загалу українців і не знайшла підтримки тодішніх провідних українських кіл. Через те гетьман-самостійник не зумів зібрати потрібних мілітарних сил, щоб визволитися від російського окупанта.

Концепція Мазепи проявилася анемічно під час Визвольних Змагань, бо насправді верх мала весь час ідея політичного зв'язку з російською державою на правах далекойдучої автономії, чи сурогату самобутности, як це видно з наведених раніше цитатів з праці Н. Василенко-Полонської.

Тепер ця концепція федерації, чи, як назвав її в інтерв'ю з американським кореспондентом „конфедерації" Чорновіл, віджила в дисидентському рухові та в УГС.

Шевченко гостро осудив Хмельницького „нерозумного сина" за те, що він „занапастив сироту Вкраїну", а народ у пісні бажав Хмельницькому, щоб його „перша куля не минула". Зате царський уряд поставив Хмельницькому пам'ятник у Києві з булавою в руці зверненою на Схід і дозволяє писати про нього прихильно в романах і історичних працях, ставити оперу для його звеличання, а на Мазепу казав Православній Церкві кинути клятву, його кості спалити й розвіяти з вітром. Слово „мазепинець" стало клеймом, яким обкидали українських патріотів. Тепер, воно, як слово, однозначне з такими епітетами, як „петлюрівець", „фашист", „нацист", „буржуазний націоналіст".

А ми так очаровані ідеєю федерації, що й самі безкритично ставимо Хмельницького на п'єдесталь, а Мазепу, справжнього державника-самостійника, згадуємо принагідно, хоч повинно бути навпаки. Так засліпила нас великодержавна російська концепція...

Треба було аж царського шефа жандармів, щоб дав правильний критичний погляд на поезію й діяльність Т. Шевченка. Українці початково не добачували в них ідеї вільної України.

Коли ворог когось із наших видатних людей звеличує, значить він іде по лінії ворожих інтересів, коли ж когось принижує й шельмує, це ознака, що ця людина діє на його шкоду.

Котра концепція з точки зору української політично-державницької рації правильніша?

Хай читачі самі вирішать. Може треба б зробити переоцінку наших позицій, пам'ятаючи на слова Шевченка:

Церква-домовина
завалиться,
А з-під неї встане
Україна.
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти.

ВИСТАВКА УКРАЇНСЬКОЇ 1000-ЛІТНЬОЇ СПАДЩИНИ В ПРЕСТИЖЕВОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

По цілій українській діяспорі відбувалися величаві і скромніші святкування та виставки і відмічення нашою громадою ювілейного року Хрищення України. Слідкуючи за ходом прерізних подій, нам вдалося побувати на різних прецікавих імпрезах, брати в них участь і переживати їх разом з іншими. Наш народ, обдарований безліччю талантів і великою працьовитістю, на чужому ґрунті осягнув неможливого. Але ніде ми не бачили так глибоко продуманої виставки українського мистецтва і духовности, як у престижевому американському університеті Вискансин в Мілвокі. Чому? Поперше, виставка інформувала відвідувачів про українську культурну спадщину на протязі 988-1988 років. Для документації цього 1000-літнього періоду включала вона цілий ряд публікацій, книжкових видань і мистецьких альбомів, які інформували про духовний ріст нашого народу. Кожний експонат був чітко підписаний і подавав дати і місце походження. Подруге, розмір виставки і її престижеве приміщення в університетській бібліотеці імени Ґолди Меїр в Мілвокі були справді імпозантними, враховуючи в це також скляні стіни ґабльот, які надавали експонатам максимуму проглядности. Потретє, а можливо і найважливіше, виставка включала в першу чергу предмети релігійного характеру, як старі і нові хрести, святі ікони, Святе Письмо і Євангеліє, свічник, прекрасно оздоблені самоцвітами молитовники, чудово вишиту митру, серію картин українських церков і їхніх провідників — пензля Тані Баюк, іконки Марії Гарасовської-Данчишин, Київський Псалтир в двох томах, чудове „Слово о полку Ігоревім", мистецьку спадщину Івана Федорова і найновіші альбоми існуючих і втрачених церков, географічні мапи і атлас, ук-

Проф. Р. Дражньовський на тлі виставки, присвяченої 1000-літтю Хрищення України.

раїнські державні гроші, медалі і поштові марки та каталоги й альбоми для пояснень. Почетверте, була гарно зарепрезентована українська вишивка з деяких реґіонів України, зокрема з Полтавщини і Покуття, з доробку Анни Білинської, та кераміка, головно трипільська і гуцульська. Також звичайна й інкрустована різьба як стінні тарілки, хрест, гуцульська люлька і тарілець та численні скриньки-шкатулки. Між іншими красувалися гарні кептарі і кобзарська бандура. Багато писанок заповнених чудовими узорами. Модель гуцульської хати і мініятюрні зображення людей, звірят і рослинного світу. Були і справжні картини з зображенням української хати під стріхою, козака з конем під калиною — Віталія Литвина і матері з дитиною (з України). Всіх експонатів було разом поверх двісті, тож годі всі перерахувати. Можливо, що ще багато дечого можна було включити, але на нашу думку, організатор виставки нічого не пропустив, бо його підхід був наскрізь науковий. І, мабуть, від того я повинна б розпочати розповідь про цю надзвичайно добре продуману виставку. Виміряв її та зорганізував наш визначний науковець і педагог д-р Роман Дражньовський.

Варто пригадати, що д-р Дражньовський від 20-ти літ працює в американських університетах як куратор мап Американського Географічного товариства, спершу протягом 10-ти років — в Колюмбійському університеті, а останніх 10 — в університеті Медисон у Мілвокі. Побіч кураторства також є професором викладачем. Він також — головний редактор всіх географічних публікацій товариства, які заплановані довго наперед. За свою жертвенну наукову працю одержав медалю Чарльса П. Дейлі, що було неабияким досягненням, бо досі видано їх заледве 60-ом найвизначнішим науковцям. Він також надзвичайно активний в українському шкільництві, бо на протязі років був головою Української Шкільної Ради в Америці і пізніше заступником голови, а також довголітнім інспектором українських шкіл. Проф. д-р Роман Дражньовський є рівночасно діючим головою Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради-СКВОР.

Отже, якраз завдяки йому, проходила ця надзвичайна виставка української духовности і культури в Мілвокі. Тривала вона впродовж цілого місяця — від початку жовтня до 15-го листопада. Відвідало її рекордове число — 10,000 людей: членів факультетів, студентів і бібліотекарів та тих, які відбували тут свої засідання в Конференційному Центрі. Коли місцеві газети почали описувати небуденну виставку, число відвідувачів помітно зросло.

Д-р Р. Дражньовський осягнув свою ціль. Як вірний син України, — показав американському культрурно-науковому світові всю її велич в історичному аспекті по сьогоднішній день. Він, сповнений радощів, показував відвідувачам свою доморобну чудово вишиту маминими руками сорочку, з якою промандрував свій життєвий шлях.

Більшість експонатів була випозичена від Василя і Олександри Мудрих. Вишивану митру, срібний чудовий хрест і ікону випозичив о. митрат Маріян Бутринський. Срібну старовинну ікону, рясно здоблену емалією, випозичила Анна Кульчицька. Сучасні в українському стилі іконкималярка Марія Гарасовська-Данчишин, а полтавське вишиття — Анна Білинська. Євгенія Верес з Українського Національного Музею в Чикаґо випозичила старовинне Святе Письмо, ще старіші хрести і шкаплір та чудово здоблені молитовники. Всім їм щира подяка. Зі сторони університету його бібліотекарка Еллен М. Мурфі надіслала дуже цінного листа з подякою за збагачення м. Мілвокі і околиць прецікавою надзвичайною виставкою з нагоди Тисячоліття Християнства в Україні. Спасибі і їм, що дали українцям змогу зарепрезентувати свої тисячолітні осяги.

Олександра Мудра